

Aktywizujące metody pracy wykorzystane w scenariuszach lekcji filmowych

Opracowała Ida Łotocka-Huelle

Analiza materiału źródłowego

Metoda ta nie należy do najłatwiejszych, ale ma ogromną wartość. Jej celem jest nie tylko rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem trudnych tekstów, np. prawnych, lecz także zdolności samodzielnego poszukiwania informacji niezbędnych przy załatwianiu spraw w dorosłym życiu. Korzystając z artykułów prasowych i zapoznając się z danymi statystycznymi, uczniowie ćwiczą umiejętności wyszukiwania i selekcjonowania informacji oraz ich krytycznej analizy. Dowiadują się również, jak oceniać ich wiarygodność. Samodzielnemu poszukiwaniu informacji skutkuje większym zaangażowaniem młodzieży w temat.

Burza mózgów

Burza mózgów (ang. *brainstorm*) to metoda grupowego poszukiwania rozwiązań problemu, wymagająca twórczego myślenia wszystkich członków zespołu – w krótkim czasie powstaje zwykle wiele różnych, często oryginalnych pomysłów. Nauczyciel przedstawia uczniom problem, który mają rozwiązać, oraz informuje ich o zasadach burzy mózgów.

Burza mózgów składa się z dwóch faz: zbierania pomysłów oraz ich selekcji. Podczas pierwszej, każdy ma prawo zgłaszać pomysły, wszystkie są zapisywane, nawet te najbardziej nierealne (można to zrobić za pomocą karteczek samoprzylepnych – „mówiącej ściany”, „dywanu pomysłów”). Następnie wspólnie odrzuca się koncepcje całkowicie niemożliwe do realizacji oraz grupuje podobne do siebie. Staracie się wybrać lub stworzyć jedno rozwiązanie, które będzie łączył mocne punkty wszystkich propozycji. Możecie też przeprowadzić głosowanie na najlepszy z pomysłów. Metoda służy urozmaiceniu pracy w grupie, umożliwia zaangażowanie wszystkich członków zespołu w poszukiwanie wspólnego rozwiązania.

Zasady burzy mózgów:

1. Dbaj o to, by uczestnicy czuli się komfortowo i bezpiecznie (wybieramy spokojne pomieszczenie, siadamy w kole lub przy owalnym stoliku, staramy się stworzyć przyjazną, nieformalną atmosferę).
2. Problem formułuj w sposób otwarty. Używaj pytań zaczynających się od „jak” i „co”, a nie „czy”.
3. Wybierz moderatora (może to być nauczyciel), który będzie czuwać nad przestrzeganiem zasad.
4. Nie komentuj ani nie oceniaj zaproponowanych pomysłów.
5. Zapisuj wszystkie pomysły w kolejności zgłaszania.
6. Pilnuj czasu wyznaczonego na zbieranie pomysłów.

Debata „za i przeciw”

Ten rodzaj debaty stosuj, gdy chcesz, aby uczniowie spojrzeli na ten sam problem z różnych punktów widzenia, wspólnie go przeanalizowali, a następnie podjęli decyzję. Taka forma dyskusji rozwija umiejętności logicznego myślenia i argumentowania, rozwiązywania problemów, poszukiwania i porządkowania informacji, weryfikowania własnych, często powierzchownych poglądów, itp. Nauczyciel wybiera temat i określa zasady debaty, pomaga uczniom przygotować się do niej, dzieli uczestników na zwolenników i przeciwników tezy. W trakcie dyskusji uważnie słucha wypowiedzi uczniów, nie komentując ich. Debatujące strony przedstawiają własne argumenty. O tym, czyje argumenty okazały się bardziej przekonujące mogą decydować obserwatorzy (na podstawie karty obserwacji) lub słuchacze (metodą głosowania). Debata „za i przeciw” powinna być kierowana przez moderatorów. Do ich zadań należy otwieranie dyskusji, przydzielanie i odbieranie głosu w razie przekroczenia limitu czasu, czuwanie nad kulturą dyskusji.

Drzewo decyzyjne

Jest to wizualna prezentacja przebiegu procesu myślenia. Jeżeli młody człowiek ma podjąć decyzję w jakiejś sprawie, to powinien w pień drzewa wpisać (określić), jaka sytuacja wymaga rozstrzygnięcia. Następnie (na poziomie gałęzi) wpisuje możliwe rozwiązania

danego problemu. Każde z nich przynosi dobre i złe konsekwencje, które umieszcza na trzecim poziomie. W koronie drzewa określa cele i wartości, którymi się kieruje.

Dyskusja

Dyskusja jest metodą nauczania polegającą na wymianie zdań między uczestnikami, niezależnie od tego, czy wypowiedzane kwestie stanowią ich własne poglądy, czy też odwołują się do opinii innych osób. Dyskusja stanie się prawdziwa tylko wtedy, gdy omawiana kwestia będzie wystarczająco kontrowersyjna i będzie wzbudzała zainteresowanie. Warunkiem sukcesu jest przede wszystkim trafne sformułowanie tematu: nie może być zbyt trudny, nie może odwoływać się do nowych wiadomości, nie może zawierać niezrozumiałych pojęć i określeń. Temat nie może być też zbyt łatwy, gdyż daje się szybko i jednoznacznie rozstrzygnąć. Wszyscy uczestnicy dyskusji muszą się do niej przygotować – można to zrobić w czasie lekcji lub polecić uczniom zebranie potrzebnych informacji i sformułowanie argumentów w domu. W czasie dyskusji moderator pilnuje jej przebiegu, czasu i kultury wypowiedzi. Na koniec niezbędne jest podsumowanie, stanowiące krótkie omówienie rezultatów i sposobu prowadzenia rozmowy. Dzięki tej metodzie uczniowie uczą się formułować argumenty, uzasadniać własny punkt widzenia, rozmawiać i dochodzić do kompromisu. Poznają różnorodność poglądów i postaw, stają się bardziej otwarci i zaangażowani.

Dyskusja nieformalna

W dyskusji nieformalnej wszyscy biorą udział na równych prawach. Rola prowadzącego jest ograniczona, inicjuje tylko dyskusję, a następnie trzyma się z boku. Powinien on być dobrym obserwatorem, aby rozumieć, co się dzieje w grupie. Dyskusję nieformalną wykorzystuje się do dzielenia się informacjami, prezentacji nowych stylów myślenia i poglądów.

Heureka

Poszukująca metoda nauczania polegająca na stwarzaniu przez nauczyciela sytuacji, które pozwalają uczniom na samodzielne rozwiązywanie zadań przy pomocy operacji myślowych lub dzięki odwoływaniu się do doświadczenia. Metoda wykorzystywana w edukacji filmowej, w której uczniowie, analizując film, poszukują odpowiedzi na pytania zapisane np. w kartach pracy.

Mapa mentalna

Jest metodą wizualnego przedstawienia problemu, rodzajem schematu pojęciowego ilustrującego nasz sposób myślenia za pomocą słów, obrazów, zdjęć, rysunków itp. Aby stworzyć mapę mentalną, należy wyjść od interesującego nas pojęcia czy problemu, a następnie stworzyć wokół niego sieć logicznych połączeń. W tej metodzie nie ma złych rozwiązań. Metoda aktywizuje uczniów do twórczego myślenia, pozwala zrozumieć abstrakcyjne terminy. Dzięki niej mogą powstać nowe definicje już znanych zjawisk.

Metaplan

Celem tej metody jest analiza problemu i poszukiwanie rozwiązania. Metaplan to graficzny zapis prowadzonej w grupie (lub w kilku równoległe pracujących grupach) dyskusji. Nauczyciel przedstawia problem, który będzie przedmiotem dyskusji i przygotowuje materiały potrzebne do wykonania plakatów. Pomocne będą duże arkusze papieru, wycięte z kolorowego papieru figury geometryczne (koła, prostokąty) oraz chmurki, kolorowe flamastry, taśma samoprzylepna, klej. W czasie wyznaczonym przez nauczyciela grupa uczniów zastanawia się nad wybranym problemem i wykonuje plakat będący zapisem jej wniosków, wypełniając przygotowane wcześniej figury i chmurki oraz umieszczając je w odpowiednim miejscu.

W trakcie dyskusji uczniowie mogą podejść do planszy i zapisać w odpowiednich (jeszcze niewypełnionych) polach swoje spostrzeżenia. Mogą też porządkować treść plakatu, przesuwać pola umieszczone przez kolegów. Na zakończenie wszystkie zgłoszone i zapisane na plakatach wnioski uczniowskie można jeszcze raz, już na forum, przedyskutować, by wyeliminować sprzeczności. Taka forma dyskusji umożliwia wypowiedzenie się wszystkim uczniom, nawet tym najbardziej nieśmiałym, a plakat jest efektem kreatywnej pracy całego zespołu lub całej klasy.

Odgrywanie ról

Metoda ta pozwala uczniom wejść w role innych osób. Ułatwia zrozumienie ich postaw i zachowań oraz – co równie ważne – pozwala przećwiczyć procedury i reguły postępowania

Filmoteka Szkolna

w różnych sytuacjach komunikacyjnych. Stosowanie tej metody prowadzi do rozwijania zainteresowań uczniów za pomocą doświadczenia i przeżywania.

Uczniowie, wchodząc w role wyznaczone przez nauczycieli lub wybrane samodzielnie, ćwiczą takie umiejętności jak negocjowanie, podejmowanie decyzji, wyrażanie własnych opinii i emocji czy komunikacja.

Zanim uczestnicy przystąpią do odgrywania ról, powinni zapoznać się z sytuacją/problemem, poznać swoje role i scenariusz (warto przygotować instrukcje), wybrać rekwizyty. Po zakończeniu powinni mieć czas na „wyjście z roli” i opowiedzenie w formie swobodnej dyskusji, jak się czuli, będąc kimś innym. Każdej dramie przyglądają się uczniowie niebiorący w niej udziału – zapisują swoje spostrzeżenia na karcie obserwacji. Nauczyciel czuwa nad przebiegiem inscenizacji, w razie problemów może ingerować w akcję, stosując zasadę „stop-klatki”, w czasie której wyjaśnia uczniom wątpliwości.

Praca w grupach

Nauczyciel może zdecydować o składzie zespołów, pozwolić, by sami uczniowie podzielili się na grupy bądź też przeprowadzić losowanie. Najczęściej wszystkie zespoły wykonują to samo zadanie, ale zdarza się i tak, że każdy ma coś innego do zrobienia – wtedy konieczne jest podzielenie się rezultatami pracy z kolegami z innych grup. Gdy zespół jest większy, a zadanie bardziej skomplikowane, warto wybrać lidera oraz sekretarza dbającego o utrwalenie efektów pracy. Nauczyciel czuwa nad czasem, w razie potrzeby udziela pomocy i wskazówek, podchodząc do każdej z grup. Metoda pozwala na zaangażowanie wszystkich osób w klasie i na zintensyfikowanie pracy nad danym problemem. Ważny może stać się tu aspekt rywalizacji.

Praca w parach

Młodzi dobierają się w pary i w nich dzielą się swymi poglądami. Ćwiczenie umożliwia wyrażanie opinii i słuchanie innej osoby. Zachęca młodych do rozmowy o własnych pomysłach, znakomicie mobilizuje do aktywności. Rozmowa w parach skłania do sformułowania myśli, które być może nie były jeszcze dosyć klarowne, aby mogły zostać przedstawione na forum klasy. Zadaniem nauczyciela jest pilnowanie czasu oraz

podsumowanie pracy, w czasie którego uczniowie mogą dzielić się przygotowanymi w parach wnioskami. Metodę tę warto stosować w trakcie dyskusji, w przypadku trudnych i osobistych tematów, aby zmobilizować uczniów do większej aktywności.

Runda (bez przymusu)

Metoda wykorzystywana zwykle w czasie podsumowania zajęć bądź jako wprowadzenie. Pozwala każdemu się wypowiedzieć i zaistnieć na forum. Uczniowie siadają w kręgu, nauczyciel zwraca się do każdego z prośbą o zabranie głosu (w rundzie bez przymusu uczniowie mają prawo powiedzieć „pasuję”). Zasadą jest niekomentowanie wypowiedzi poszczególnych uczniów i czuwanie nad czasem, tak aby był on sprawiedliwie podzielony. Metoda wzmacnia słuchanie, umożliwia uczestnikom poznanie różnorodnych opinii i punktów widzenia. Można z niej korzystać również wtedy, gdy mamy różne zdania na ten sam temat, lub gdy część osób nie zabiera głosu.